

Länsstyrelsen
Gotlands län

Beslut

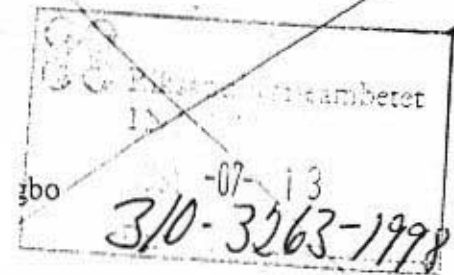
16.6.1998

Dnr 221-3344-97

Livsmiljö/kultur
Stefan Haase
Tel: 0498-292139
Fax: 0498-247275
epost: seha@i.lst.se

H 010 (Parkeringsstråk)
A 153 (Landskapsplan)

Kopia
Enligt förteckning sidan 4

fäll dnr 310-164-1998

Byggnadsminnesförklaring (BM) av parken på Jacobsberg, fastigheten Föllingbo Rosendal 1:24, Gotlands kommun.

har genom skrivelse daterad den 15 november 1997 ansökt om byggnadsminnesförklaring parken på Jacobsberg med tillhörande byggnader, belägen på ovan nämnda fastighet.

BESLUT

Länsstyrelsen förklarar med stöd av 3 kap 1 § första stycket av lagen om kulturminnen m.m. (1988:950) KML parken med byggnader på Jacobsberg, fastigheten Rosendal 1:24 Föllingbo för byggnadsminne (BM) enligt följande.

BM-förklaringen omfattar bostadshus (1), vaktmästarbostad (2) och uthus (3). Till byggnadsminnet hör även omgivande trädgård inkluderande gravkammare (4), rester av utsiktstorn (5), kanonbatteri (6), terrasseringar, stentunar, planteringar och träd enligt bifogad karta.

BYGGNADSBESKRIVNING

Jacobsberg i Föllingbo hörde ursprungligen ihop med gården Rosendal. Från Rosendal ledde en allé med popplar till trädgårdsanläggningen Jacobsberg som ligger norr om gården. På platsen fanns ett torp som lydde under gården och utgående från det fasta Gotlands högsta punkt utvecklades i slutet av 1700-talet och i början av 1800-talet en parkanläggning. Torpanläggningens huvudbyggnad, ett litet reveterat bulhus finns fortfarande kvar och är i dag bostadshus. På berget anlades ett utsiktstorn och en park av dykerikommissarien, assessorn Jacob Dubbe. Denna park fick dock sin slutliga utformning långt efter Dubbes död. Omkring utsiktstornet avsattes av Jacob Dubbe "för evärdeliga tider" ett markområde, omkring lades en stentun till en längd av 568 meter och en höjd om 1,5 meter. Den kuperade terrängen ägde utmärkta betingelser för att här skapa en engelsk park och trädgård, som i norr skulle få en från bergsplatån synnerligen vidsträckt utsikt. Högst på berget uppfördes ett lusthus eller utsiktstorn i tre våningar. Stommen bestod av fyra höga fyrkantiga och massiva stenpelare, mellan vila trähuset var uppfört. Rummen var möblerade som skeppskajutor. I planeringen ingick sådana anläggningar som gravkapell, terrasser, vaktmästarbostad, kanonbatteri, lusthus, källa, badhus, fiskdam, allt ordnat på lämpliga ställen inom inhägnaden. Markytan försågs i övrigt med sandgångar, bänkar, bersåer, blomsterrabatter, prydnadsträd och buskar varav en del fortfarande finns kvar. Här och var uppsattes vitmålade träskulpturer ur forntidens gudalära, sannolikt under 1800-talet överförda till Katthamra gård. För att obehindrat kunna se Visby stadsmur lät Dubbe hugga upp en gata tvärs genom skogen. Han gjorde Jakobsberg till ett monument som ej har

motsvarighet på Gotland. Dess mest framträdande del är gravkammaren som han uppförde strax söder om utsiktstornet i en smal öppning mellan två bergsplatåer. Ingången är en portal av hoburgsmarmor med två kopparbeslagna dörrar. Väggarna är klädda med tegel och golvet med kalkstensplattor. Taket utgörs av en från S:t Hans ruin i Visby hämtad 1300-tals gravsten vars storlek är 3,8 x 1,8 meter med tydlig text. Inne i gravkammaren finns ett fast gravmonument och framför dem de tre små kistorna för Dubbes döttrar. I gravkammaren finns förutom kistorna även annat lösöre av stort kulturhistoriskt intresse som inte ingår i byggnadsminnet. Ovanpå den stora gravstenen från 1300-talet står ett av gjutjärn utfört gravmonument i form av en urna och i varje hörn av gravstenen en pelarurna. På sockelns sidor står "Här under hvila Assessor J. Dubbe och dess Fru Anna Torsmans trenne Döttrar Fredrika Lovisa, född och död 1804, Jacobina Lovisa Christina, född 1806, död 1811, Anna Maria Wirginia, född och död 1808". Omkring gravkapellet har planterats växter såsom kaprifol, murgröna, vinrankor, buxbom, rosor, syren, andra prydnadsbuskar och idegranar.

På terrassen strax söder om tornet uppfördes ett kanonbatteri, ursprungligen med 14 kanoner (13 finns i dag). Samtliga kanoner har tidigare varit försedda med lavetter, men ligger nu löst i skottgluggarna. Såväl på tinnarna som på fundamentet mellan kanonerna har utplacerats stora runda ihåliga kastkulor. Kanonerna och kulorna är dock att betrakta som lösöre.

Efter Dubbes död 1844 ärvdes anläggningen av J. A. Hägg varefter en förfallsperiod inleddes. Tornets trädelar rasade 1863, men 1864 beslöt man att anläggningen skulle återställas. Ett nytt torn ritades av arkitekt J. F. Åbom, detta torn brann 1958, men fortfarande finns stenpelarna med urnor kvar och genom ritningar och fotografier kunde tornets trädelar återställas. Samtidigt som tornet uppfördes vid södra porten en vaktmästarbostad i schweizerstil och en bullada.

Tornets brand 1958 och parkens förfall ledde till att anläggningen 1964 stängdes för allmänheten. Den nuvarande ägare eftersträvar att öppna anläggning på nytt och röjningsarbeten har inletts.

Parkanläggningen Jacobsberg är Gotlands enda anläggning av detta slag. Den representerar det tidiga 1800-talets parkideal d.v.s. de engelska parken, men utgör även genom gravanläggningen ett synnerligen märkligt personhistoriskt monument vars historia genom tiderna fascinerat såväl gotlänningar som fastlänningar.

SKYDDSFÖRESKRIFTER

Länsstyrelsen meddelar enligt 3 kap 2§ KML följande skyddsforeskrifter:

1. Ovan angivna byggnader får inte rivas, byggas till eller till sitt yttre byggas om. Inga förändringar får heller ske vad gäller takutformning, takmaterial, fönster, dörrar, yttertrappor och fasadmaterial eller övrig exteriör utformning.
2. I byggnaderna får inte göras ingrepp i stomme och takstol, eller ändring av bärande konstruktioner, ursprunglig rumsindelning och skorstensstockar.
3. Gravkammarens interiör får inte ändras då det gäller tak-, vägg- och golvmaterial samt dörrar och fönsteröppningens utformning (kistor, takkrona och glasmålning är löseegendom).
3. Konstruktioner i parken såsom kantstenar, gångar, rabatter, detaljer i anslutning till gravkammaren, terrasseringar, kanonbatteri, fundament av utsiktstorn får inte rivas, byggas till eller till sitt yttre byggas om.

4. Byggnaderna och parken skall underhållas så att de inte förfaller. Vid underhålls- och reparationsarbeten får endast traditionella material och metoder användas och utförandet skall ske på sådant sätt att det kulturhistoriska värdet inte minskar. Alla framtida arbeten skall ske i samråd med länsstyrelsen.

5. Parken/ trädgården, det område som på bilagda karta avgränsas med streckad linje, får inte ytterligare bebyggas eller på annat sätt förändras. Tillhör till trädgården som väg, grindstolpar, grindar, stentunar, flerårigt växtmaterial m.m. får inte flyttas, tas bort eller ändras. Det tillhörande park-, väg- och gårdsområdet skall hållas i sådant skick, att byggnadsminnets utseende och karaktär inte förvanskas.

KOMMENTARER

Avsikten med skyddsföreskrifterna är att inga exteriöra eller interiöra förändringar enligt punkterna 1, 2 och 3 skall ske. Därför är även mindre förändringar av markbeläggningen, tunar och portar, uppsättning av antenner, räcken skärmtak, altaner, markiser, skyltar, lampor m.m. tillståndspliktiga och skall utföras i samråd med länsstyrelsen.

Fört underhåll och restaurering skall kontakt tas med länsstyrelsen, Livsmiljöenheten/ Kultur. Råd om åtgärder ges av länsstyrelsen.

Även för BM prövas bygglovspliktiga åtgärder på sedvanligt sätt i kommunens byggnadsnämnd. Stadsarkitektkontoret bör kontaktas i osäkra fall.

Om det finns skäl, får länsstyrelsen lämna tillstånd till att ett byggnadsminne ändras i strid mot skyddsföreskrifterna enligt 3 kap 14 § i KLM.

EV ÖVERKLAGANDE AV BESLUTET

Detta beslut kan överklagas hos länsrätten, se bilaga. Beslutet skall enligt 3 kap. 21 § lagen om kulturminnen mm tillämpas utan hinder av att ev talan förs mot beslutet.

BESLUTANDE MM

Beslut i detta ärende har fattats av landshövding Lillemor Arvidsson.

Föredragande har varit tf. länsantikvarie Christian Runeby.

Den förberedande handläggningen har utförts av byggnadsantikvarie Stefan Haase.

I den slutliga handläggningen har även deltagit förste länsassessor Lena Johansson.

Ärendet har sänts på remissrunda. Samtliga remissinstanser som svarat har ställt sig positiva till byggnadsminnesförklaringen.

Lillemor Arvidsson
landshövding

Christian Runeby
tf. länsantikvarie

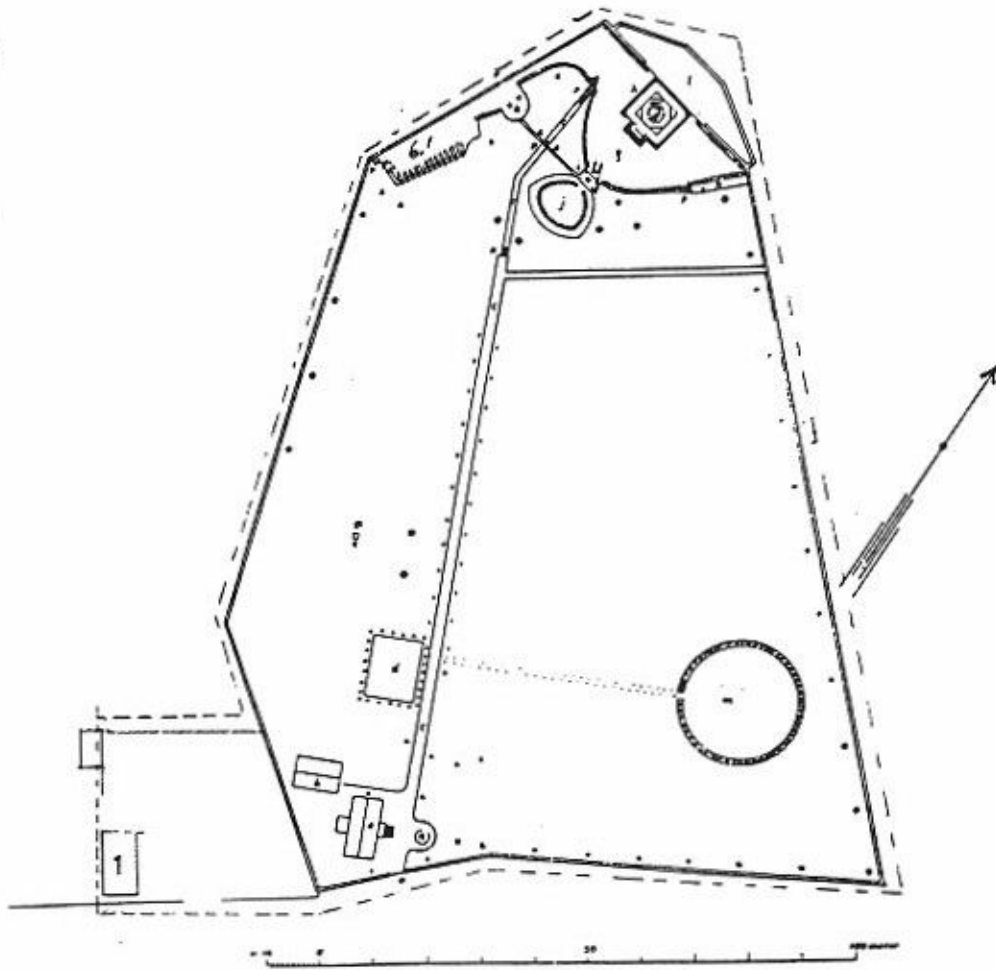
KopiaRAÄ

Byggnadsnämnden
Gotlands fornsal
Kultur- och fritidsnämnden

Kopia av lagakraftvunnet beslutRAÄ

Lantmäterimyndigheten
Gotlands fornsal
Byggnadsnämnden
Planenheten
Länsantikvarien

Jacobsberg, Follingbo, Rosendal 1:24

1. L.d. torp, nu bostadshus
2. Vaktmästarbostad
3. Uehus, bullada
4. Gravkammare
5. Torn fundament
6. Kanonbatteri